

מסורת הש"ם

(א) [מוסף פ"ג] לקמן מנ. [ע"ש] דף עד.; (ב) מעילה כ., (ג) [ע"ז לו.], (ד) [וחלין כט.];

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכל מקום. ריב ע"ל פרק אחריו נגד דף עד:

גליון הש"ם

נב' אמר רבא קרא ומתניתא ומתני. ענין זה גניטין דף מה ע"א: שם וחזרו והפקדו. ענין לקמן דף נד ע"ב מוס' ד"ה מוסף מומס: תוס' ד"ה תשומת יד וב' דהא מוקי לה התם גניטין דף מה כ"ל: ד"ה הוא וב' וי"ל דפועל דוקא. להאי מחלקוס ק' לקמן דף עו ע"א וע"ק: ד"ה נתנה וב' היינו לבאריה. ענין גניטין דף מה ע"א מוס' ד"ה א':

רבינו הגנאל

אמר רבא קרא ומתניתא מסייעא לריש לקיש קרא דכתיב וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד כגון אדם שנושה בחבירו מנה ויחד לו כלי להיפרע ממנו הלוואת ולא משכו המלוה. בבול כמשמעו. או עשק את עמיתו וחזר והורה לו ויחד לו כלי להיפרע ממנו העשק שעשקו ומדחונין דאזרח רחמנא להשיב הגול העשק והפקדון שנאמר והשיב את הגולה אשר גול וגו' ותשומת יד לא אוזר רחמנא לאהדורי ש"מ רבין דלא משך ליה להווא כלי לא קנאו ולפיכך לא חיבתו תורה להחזירו למלוה. ורחי' וממאי דלאא לעולם אציג דלא משך קמה ויזון שהעשק ותשומת יד שניהן ייחד לו כלי הם תוהור להחזיר העושק והוא הדין לתשומת יד כי דינא חזר הוא. ואמרי' אינן שוין שהעושק ייחד לו כלי להיפרע ממנו העושק שעשקו ומסר לו אותו הכלי וחזר העשק והפקדון אצלו דאי לא תימא הכי היינו גול אלא לאו שמע מינה כדאמרי'. אי הכי היינו פקעין ומשינן תרי גוויי פקדון חדא דמפקיד מדיליה גביה וחזא דיהיב ליה העושק מדיליה כגון משכון וחזר והפקידו אצלו וכשתבעו כפר בו. ואקשי' וכי תשומת יד לא מהדריה קרא והתני' מנין ליתן את האמור למעלה והוא הפסוק כולו שבי' וכחש בעמיתו וגו' לתת למטה בזה שבי' והשיב את הגולה וגו' ת"ל מכל אשר ישבע עליו לשקר כלל כל הכותב כל מה שתבעו וכחש ותשבע בו חייב (להשביעו) (להשביעו) ונמצאת גם תשומת יד בכלל מכל אשר ישבע עליו לשקר והזהירה תורה והשיב. ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה לרבות תשומת יד להישובון. ומשינן אין כדאקמרת

ואין דינר זהב קונה עולים. דלגבי פירות היו דהבא טבעא:

(א) מ"מ. כלומר אף לפי פורענות העמידה לבוא על החזר: כן הלכה.

שאין ציט דין יכולין לעכב צידו: אין רוח חכמים נוטה הימנו.

אין נחת רוח לחכמי ישראל צמטשיו של זה אין דעתם נוטה עליהם הימנו על ידו: אנו אין לנו.

קללה אחרת אלא אינו הגון צעניי חכמים: קאי **באבל**. משום דברים שבאו על כך לבלל מעשה אבל מעות לא קנו מדאורייתא. ונפקא מינה לענין איסורא כגון אם קידש צו את האשה לר' יוחנן הוו קדושין דמדאורי' קנייה וידידה הוא לריש לקיש לא הוו קדושין: **מסייע לר"ל** דמדאורי' נמי לא קנו מעות להדיעו: **פשוטא יד**. הלוואה ואמר רב חסדא כגון שיחד לו הלוה כלי עליה דהוי דומיא דפקדון דאילו כפר בהלוואה גרידמא לא מייחייב קרבן שצוה הוואל וייתנה להוצאה: **עשק**. שכר שכיר: **שיחד לו כלי לעשקו**. ואי לא לא מייחייב לכפירת שכר שכיר קרבן שצוה דלא מייחד ליה בצאי נפשיה כפקדון וגול ואצידה: וכי **אהדריה קרא**. להישבון לאחר שהודה כי יחטא ואסא: **לאו משום דמחוסר משיכה**. איתו ללי ולא קנאו מלוה: **מעושק דאהדריה קרא**. מכיון דאהדריה קרא לעושק דמחסר נמי משיכה לא אצטריך להאדורי לתשומת יד דמעושק ינלף ליה: **הכא צמאי עסקינן**. עושק דאהדריה קרא משמעני צשנטלו שכיר לכלי ממנו וחזר והפקידו אללו: אי דמאי דאסדר קרא מוקמת בדלא מחוסר משיכה נהי נמי דמשיכה צענין ליהדריה קרא נמי לתשומת יד ונוקמה בזה: אי **אהדריה קרא לא הוה גמרינן לא סיובתא ולא סייעסא**. דר' יוחנן לוקמה בדלא משך וריש לקיש לוקמיה צשמך: **השפא דלא אהדריה מסייע ליה**. דמדאהדריה לעושק ופקדון וגול ואצידה ולא אהדריה לתשומת יד איכא למילף תשומת יד צמחוסר משיכה ועשק כשמך: **צדיא מיהא לא אהדריה קרא**. שיהא חייב להשיבו ולהציא קרבן וכי הדר רצייה קרא דומיא דפקדון רצייה צשנטלו הימנו וחזר והפקידו אללו: **נתנה**. דהפרטה של הקדש צשוג: **נגלן**. צשכר שירחלנו צצית המרחץ: **מעל**. ואע"פ שעדיין לא רחץ: **ואמר רב גרסינן**: דוקא **צנן**. קתני דמעל הנותן משום דשכירות גמורה היא צנתינת הפרטה ואין יכול לחזור צו שאין כאן מה למשוך אבל אם נתנה על דבר שיש צה מה למשוך הימנו לא מעל עד דמשך: **לאו צעני למשוך**. האי שוכר התספורת צדכל מידי דאית

ציה מה למשוך לא קני עד דמשך: **נכרי**. לא שייך ציה דין משיכה **דמיד** עמיתך כתיב (ויקרא כה): **קשיין אהדי**. ספר אספר: **וכן אמר רב נחמן**. כר' יוחנן: **ובדקה לוי צנמתיסיה**. הגייה והוסיפה צתוספתא **ססידר ושנה צה**: **נתנה לסיטון מעל**. סיטון חנוני גדול ומוכר פירות הרצה לחנונים עניים ונותנין לו המעות על יד על דיד כשהם מוכרים ובתחלת הקנייה נותנין ערבון דמים מועטין על הכל: **מעל**. אע"ג דלא משך כל הפירות שהרי הרצה פוסק עמו צצת אחת: אלא

ויין ושמנן של נכרים אסור דהא צציייתא מתניא קודם ^אשהמיר ר"י נשיאה השמן ור"ת פוסק הלכה כר' יוחנן אע"ג דרצא קאלמר קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל ^ההיינו לכאורה אבל אפשר לשנויי כר' יוחנן ומתני' נמי מוקים לה צצנן נכרי כדפרי' ואין ראייה מדלא חשיב לה רצא צצ' החולץ (צצמות דף לו. ושם) צצדי ג' מילי דהלכה כריש לקיש משום דר"ל לאו משמיה דנפשיה אמרה דצפ"צ דצבורות (דף יג.) משמיה דר' אושעיא קאלמר דמשיכה קונה ולא מעות ולא חשיב אלא הנהו דאמר משמיה דנפשיה דלא חשיב נמי הא דאמר ריש לקיש משמיה דלוי סבא ^ואינה לשחיטה אלא לצסוף אע"ג דרצא גופי' ס"ל הכי צצמיד נשחט (פסחים דף סג.) וצפרק צ' דצצחים (דף ק. ושם) אבל יש לזקק דהלכה כר"י דרב נחמן דהלכתא

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

מח.

אמר ר' שמעון אע"פ שאמרו. לא גרסינן ר' שמעון צן אלעזר דצפרק אחיה נשך (לקמן דף עד.): מוכח דהיינו ר' שמעון צן יוחאי: **ואמר רבא אנו אין לנו אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו**. ואם תאמר מאי קמ"ל רצא צצרייתא נמי הכי קתני החזר צו אין רוח חכמים נוחה הימנו וי"ל

דאשמועינן דאין רוח חכמים נוטה הימנו ללא היינו מי שפרע דקתני צרישא: **דבריים ואיבא בהדייהו מעות קאי באבא**.^א ואם תאמר ודקארי לה מאי קארי לה וי"ל דהך צרייתא ר' שמעון היא דסבר מעות קונות אפילו לריש לקיש ולכך לדידיה כי איכא מעות קאי צאבל והמקשה מדמה לריש לקיש דאין מעות קונות לרצנן לדברים צלא מעות לר' שמעון: **תשומת יד לא אהדריה קרא**.

הכי נמי לא היה צריך להחזיר עושק וצצציל צום דרשה אהדריה וא"ת צצ' נערה צנתפתמה (כמוצות דף מה. ושם: ד"ה מאי) דלאמר אמר ליה אנסת צצתי ר' שמעון פוטר מקרבן שצוה אפילו עמד צדין מקרא דוכחש כו' יאלו אלו שהן קנס צצלמא לר' יוחנן דלא צעי משיכה אלא יחוד אחי שפיר דצגי קנס לא יועיל יחוד אלא לריש לקיש דצעי נטלו וחזר והפקידו אללו כיון צשנטלו ממונא הוא ומה שייך לקנס וי"ל דלא קשה כלל דהתם ר' שמעון היא דאית ליה מעות קונות אפילו לריש לקיש ולא צעי אלא יחוד אבל קשה צהפלת שנו וסימת עינו מה צריך קרא למעט הא התם אינו פוטר אלא מטעם קנס דמאי יחוד שייך הלא יוצא לחרות וליכא למימר דמצע ליה שניהם הפלת שנו וסימת עינו ויחד לו כלי על דמי עינו דלאמר צצמרוצה (צ"ק דף עד. ושם) שיוצא צשן ונותן לו דמי עינו ^בדהא מוקי לה התם כמ"ד דאין צריך גט שחרור ור' שמעון סבר צפרק השולח (וגיטין דף מצ.) דלצריך גט שחרור ויש לומר דשפיר מקרי יחוד ששואל גופו שצובש צשעצודו ואינו משחררו: **בצ"ן דלא מחסרא משיבה**. ואם תאמר והא מחוסר חזקה ויש לומר דשכירות קרקע נקנה צצקס דלאמר צצמרוצה (צ"ק דף עט. ושם) ואם תאמר ומני"ל דדוקא צנן ויש לומר מדקאלמר צצסיפא משום שא"ל הכנס ורחוץ שהרי מרחץ נכרי דלאו בר משיכה הוא תניא נמי הכי ינתנה לספר או לספן או לכל בעלי אומונות לא מעל עד דמשך קשיין אהדרי אלא לאו ש"מ כאן בספר נכרי כאן בספר ישראל ש"מ וכן אמר רב נחמן דבר תורה מעות קונות וברקה לוי צמתייתיה ואשכח נתנה לסיטון מעל וצצצירו לא מעל דאיידי צצנתנו לחצירו ישראל דצנכרי לא שייך מעילה: **והא בעי צממשך תספורת**. מכאן אומר ר"ת דהסופר שהשכיר עצמו אם משכו ממנו קולמוס או תער שלו אין יכולין צצו לחזור צהם ואם תאמר מ"ש מפועל דיכול לחזור צו ^ויש לומר דפועל דוקא דכתיב ציה עצדי הס ולא עצדים לעצדים יכול לחזור צו ולא קצנן: **בספר נכרי**. ה"מ לשנויי הא מני ר"ש היא דצצסמוך: **נתנה לסיטון מעל**. ואם תאמר ולוקמה צסיטון נכרי ויש לומר דסיטון הוא מוכר דבר לח דהיינו יין ושמנן דצתנן צפרק הספינה (צ"צ דף פח.) הסיטון מקנה מדומיו ישראל דצנכרי לא שייך מעילה: **והא בעי צממשך תספורת**. מכאן אומר ר"ת דהסופר שהשכיר עצמו אם משכו ממנו קולמוס או תער שלו אין יכולין צצו לחזור צהם ואם תאמר מ"ש מפועל דיכול לחזור צו ^ויש לומר דפועל דוקא דכתיב ציה עצדי הס ולא עצדים לעצדים יכול לחזור צו ולא קצנן: **בספר נכרי**. ה"מ לשנויי הא מני ר"ש היא דצצסמוך: **נתנה לסיטון מעל**. ואם תאמר ולוקמה צסיטון נכרי ויש לומר דסיטון הוא מוכר דבר לח דהיינו יין ושמנן דצתנן צפרק הספינה (צ"צ דף פח.) הסיטון מקנה מדומיו

ויין ושמנן של נכרים אסור דהא צציייתא מתניא קודם ^אשהמיר ר"י נשיאה השמן ור"ת פוסק הלכה כר' יוחנן אע"ג דרצא קאלמר קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל ^ההיינו לכאורה אבל אפשר לשנויי כר' יוחנן ומתני' נמי מוקים לה צצנן נכרי כדפרי' ואין ראייה מדלא חשיב לה רצא צצ' החולץ (צצמות דף לו. ושם) צצדי ג' מילי דהלכה כריש לקיש משום דר"ל לאו משמיה דנפשיה אמרה דצפ"צ דצבורות (דף יג.) משמיה דר' אושעיא קאלמר דמשיכה קונה ולא מעות ולא חשיב אלא הנהו דאמר משמיה דנפשיה דלא חשיב נמי הא דאמר ריש לקיש משמיה דלוי סבא ^ואינה לשחיטה אלא לצסוף אע"ג דרצא גופי' ס"ל הכי צצמיד נשחט (פסחים דף סג.) וצפרק צ' דצצחים (דף ק. ושם) אבל יש לזקק דהלכה כר"י דרב נחמן דהלכתא

עין משפט ונר מצוה

לש א מיי פין מהל' מסכה הלי א סמג עשין פצ טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף א:
ב ב מיי שם פ"א הלי א ופ"ו שם הלי ח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף:
ג ב מיי שם פ"ו הלי ח ועי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף:
ד וספקין יא צהג"ח:
ה ב ד מיי פ"ו מהל' מעילה הלי ט:
ו ב ה ו מיי שם הלי י:
ז ד מיי שם הלי ט:

תורה אור השלם

1 בשבש ביה תתקא ונקעלה מעל ביהק' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגול או עשק את עמיתו:

ויקרא ה כא

2 ויהי כי יקחא ואשם והשיב את הגולה אשר גול או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד איתו או את הקאבדה אשר קצא:

ויקרא ה כג

3 או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם איתו בראשו וחתשתי יסף עליו לאשר הוא לו יתנו ביום שפירתו:

ויקרא ה כד

רבינו חננאל (המשך)

מיהו לא אהדריה קרא בהדייהו כדאמר בפי' כמו הגול והפקדון לא אוזר ביה רחמנא להשיב התשומת יד. מתניתא דתנן בפ' הנהגה שוה פריטה מן הקרקש וב' נתנה (ללבן) (לבלין) אצי"פ שלא רחין מעל שהוא אמר לו הרי המרחץ לפניך היכנס ורחוץ ואמר רב בלין דוקא לא בעי משיכה דלאו בר משיכה הוא. אבל מידי דבר משיכה הוא לא מעל עד שימשוך איני והתנן נתנה לספר מעל וזה ספר בעי למימשוך תספורת. ואוקימנא בספר נכרי דנכרי ליתיה בדינא ^ב דלא קני אלא בהדיא משיכה. אמר רב נחמן בר יצחק דבר תורה מעות קונות וברקה לוי צמתייתיה (ואשכחן) נתנה לסיטון מעל ואצי"ג דלא משך פירות דאי לא תימא הכי אי' משך צצריכא לימיר דמעל הא ודאי הוציאה אלא כיון צשנתנה למוכר התבואה מיד מעל קשיא לריש לקיש. ומשני האי מני ר' שמעון היא ואנא דאמרי דלא כר' שמעון. שמעינן מהא דתני ר' שמעון טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית ודהבא טיבעא הוי. אליבא דמאן דסבר דהבא טיבעא הוי קתני לה ואין הלכה כר' שמעון דקיימא לן כסתם מתניתין דתנן והזהב קונה את הכסף אלמא דהבא פירי הוי ומקינא בחליפין בלא אבז קרקע כין במתנה בין כל משא ומתן וכן הלכה זה פירוש הגאון ז"ל.

(א) אולי צ"ל דנכרי תמא צציהא דמשיכה ולא קני אלא צציהא פריטה.